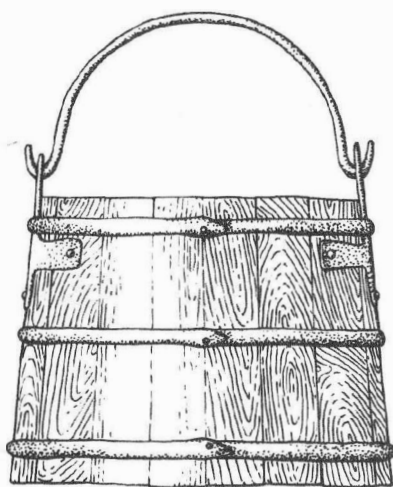

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1984

BRNO 1987

Miroslav Plaček, Strážnice

/Obr. 24/

Zbytky hradu jsou skryty v hustém lesním porostu 2 km jihozápadně od Budíškovic, a to v poloze velmi neobvyklé. Stavebník využil zúžení hřbetu s poměrně svažitémi boky v mělkém sedle mezi dvěma plochými vrcholy k založení hradu, jenž byl apriorně ohrožitelný z obou zmíněných pahorků. Měl tvar obdélníka o rozměrech 40 x 33 m, na jehož obvodu se ze dvou stran dosud zachovaly nízké hrázky a dokola jej uzavíral příkop /15 - 18 m široký/ a val. Při úpravách pro lesní komunikaci byl na šiji terén vyrovnán, takže dnes se dá areálem projít, aniž existenci pozůstatků zpozorujeme.

Na povrchu lokality, zkoumané v červenci 1984, nejsou žádné zbytky zdíva, ale hrad kamenný byl, neboť zdívo bylo rozebíráno na stavbu dvora v Budíškovicích¹. Od nich vedla k hradu také pohodlná příjezdní cesta, není však vyloučeno, že byl průjezdný a před oběma čely je prostor pro eventuální parkán s funkcí předbraní. Přibližně ve středu dispozice je výrazná prohlubeň s obvodovými vyvýšeninami, což může být stopa po centrálním věžovitém objektu /?/ o rozměrech cca 10 x 10 m. Objasnění by však mohl přinést pouze sondážní průzkum, jenž by mohl zajistit také chybějící keramický materiál.

Krumvald se objevuje v listinách k r. 1302, kdy se píše majitel Smil z Greunwalde a týž Smil s bratrem Olbramem se jmenují r. 1310². R. 1351 dali bratři Beneš a Ondřej z Grumewaltu patronát v Budči pustiměřskému klášteru, což bylo r. 1399 potvrzeno /Grunwalt/³. Všichni byli příslušníky větve rodu pánů z Bílkova a z obdarování je zřejmé, že měli statky východně hradu. Dále se hrad nepřipomíná a zanikl asi počátkem 15. století.

Poznámky:

1. J. Tiray, Vlastivěda moravská, Dačický okres. Brno 1925, 114.
2. CDM V, 137, č. 133; CDM VI, 31, č. 40. První text je podle ČMM LX-1933, 482-4 podezřelý.
3. CDM VIII, 71, č. 105; CDM XV, 341, č. 390.

Oberflächenuntersuchung der Burg Krumvald, Katastralgebiet Budíškovice /Bez. Jindřichův Hradec/. Die Burgruinen befinden sich auf einem verjüngten, aber auch niedrigen Teil des Kammes, 2 km südwestlich von Budíškovice. Sie hatten die Form eines Rechteckes von 40 x 33 m mit einem Graben und Wall am Umfange, die beim Baue eines Waldweges in den Nackenteilen geebnet wurden. Die Burg war aus Stein, denn das Gemäuer hat man noch im 19. Jahrhundert abgetragen. In der Mitte sind Terrainspuren von einem eventuellen zentralen turmartigen Objekt, dessen Existenz man jedoch beglaubigen muss. Die Burg erbauten Angehörige des Familienzweiges der Herren aus Bílkov, die seit dem Jahre 1302 /Smil/ bis 1399 erscheinen und wüstete ungefähr zu Beginn des 15. Jahrhunderts.

POVRCHOVÝ PRŮZKUM HRADU SVRČOVA /k.ú.z. Hranice, okr. Přerov/

Miroslav Plaček, Strážnice

/Obr. 25/

Hrad Svrčov, prozkoumaný v květnu 1984, stál na okraji skalnatého srázu, kterým končí masív Hůrky /se známou Hranickou propastí/ nad údolím Bečvy u Teplíc n. Bečvou. Byl proto chráněn valem a příkopem v široce rozepjatém oblouku proti mělkému sedlu na severovýchodě, situováním tedy odpovídá německým Talrandburgům¹. Přístup byl od jihovýchodu, kde se nacházelo nevelké a dnes již značně nevýrazné předhradí. Oblouk valu byl na severovýchodě rozšířen na plošinu, která měla obranný účel. Krátký příčný val a příkop jižně od ní jsou pozůstatkem úsekového dělení komunikačně využitého valu. Cesta dále pokračovala částí příkopu na terénní stupeň na západní straně, odkud vedla asi parkánem až ke vstupu do jádra na severovýchodě².

Horní hrad nepravidelného oválného tvaru /53 x 30 m/ byl ze tří stran obklopen parkánem, po kterém na severu zůstala jen úzká berma. Kromě reliktů 10 m široké obytné budovy na jihovýchodě /vzhledem k nevelké délce asi příčně traktované/ a ohrazené pozorovatelný vyběhající nad údolí, je plocha beze stop další zástavby, zejména věže.

Dějiny hradu, který měl nejen sídelní funkci, ale střežil také významnou stezku vedoucí bezprostředně pod hradní skalou, jsou na historické relace velmi skoupé. Hrad se připomíná poprvé a prakticky i naposled r. 1548 jako pustý³. Z použití hradního typu bez bergfritu a feudální držby v okolí /Hranice byly církevním zbožím/ se dá soudit na výstavbu hradu ve 14. století, spíše v prvních třech čtvrtinách. Podle jména jej asi vystavěl nějaký příslušník rodu z Nasilé a Zdounek, z nichž se r. 1269, 1335 a 1357 - 1372 uvádějí různí nositelé jména Svrč⁴, které bylo v rodu tradiční. Zánik hradu lze spojit s dobytím Hranic husity pod vedením Jana Tovačovského v r. 1430 a ještě v 18. století byly jeho zbytky natolik výrazné, že mohly sloužit jako zdroj stavebního kamene pro stavbu nového farního kostela v Hranicích⁵.

Poznámky:

- 1 Cf. Z. Měřinský - M. Plaček, Povrchový průzkum hradu Bukovina, k.ú. Hostim /okr. Znojmo/, PV 1982, Brno 1984, 48-49.
- 2 Není ovšem vyloučen vstup po ramě z plošiny valu, ale cesta by byla velmi strmá a val zbytečně předimenzován.
- 3 ZDO XXV, 186, f. 52; Zápis z r. 1386 uváděný L. Hosákem, Historický místopis země moravskoslezské, Praha 1936, 662, se týká vsi zaniklé severozáp. od Lipníka /ZDO IV, 808/.
- 4 CDM IV, 30, č. 24; CDM VII, 30, č. 37; CDM IX, 45, č. 59; CDM X, 38, č. 45; CDM X, 197, č. 172.
- 5 V. Bartovský, Vlastivěda moravská, Hranický okres, Brno 1909, 112, 117.

Oberflächenuntersuchung der Burg Svrčov, Kat. Gebiet Hranice /Bez. Přerov/. Die Burg Svrčov stand am Rande eines felsigen Abhanges, ober dem Tal der Bečva bei Teplice n. Bečvou. Sie war von einem Wall und Graben in einem weit ausgedehnten Bogen gegen den seichten Sattel im Nordosten geschützt und entspricht also durch die Situierung den deutschen Talrandburgen.

Die obere Burg von unregelmässiger ovaler Form /53 x 30 m/ war von drei Seiten von einem Zwin - ger umgeben, nach welchem im Norden nur eine schmale Berme erhalten blieb. Ausser den 10 m breiten Relikten eines Wohnbaues im Südosten und eines umfriedeten, oberhalb das Tal auslaufenden, Beobach - tungsstandes, ist die Fläche ohne irgendwelcher Spuren einer weiteren Verbaugung, vor allem eines Tur - mes.

Aus der Verwendung des Burgtypes ohne Bergfried und aus dem feudalen Besitztum in der Umgebung /Hranice war Stiftsgut/ kann man auf den Aufbau der Burg im 14. Jahrhundert, am ehesten dann in den ersten drei Vierteln, schliessen.

Die Burgwüstung kann man mit der Eroberung von Hranice durch die Hussiten, von Jan Tovačový angeführt, im Jahre 1430 verbinden.

POVRCHOVÝ PRŮZKUM STŘEDOVĚKÉHO FORTIFIKOVANÉHO SÍDLA V BOBROVÉ /okr. Žďár n. Sáz./

Miroslav Plaček, Strážnice
/Obr. 26/

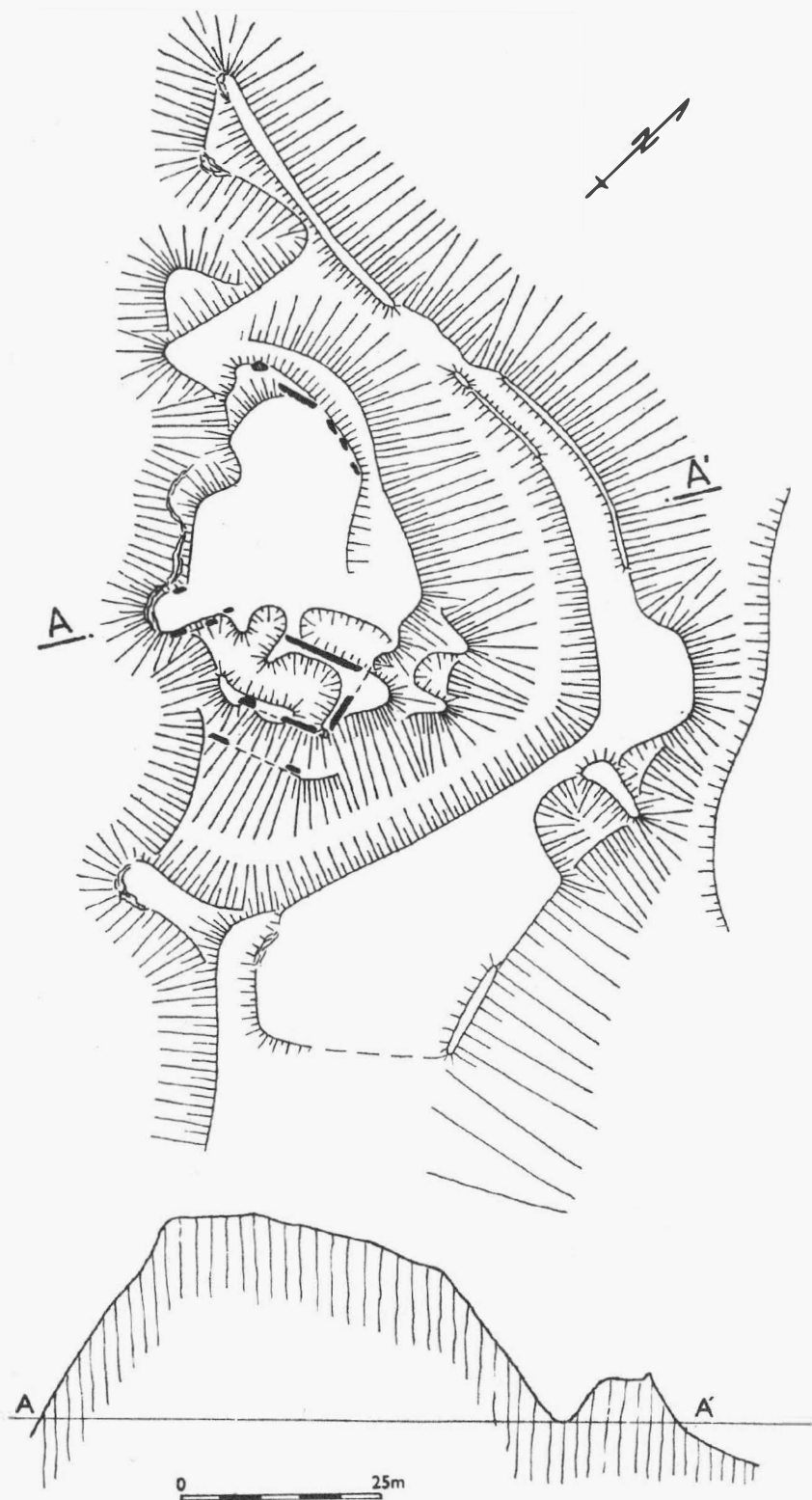
Reliéfni zbytky sídla se nacházejí na konci nenápadné ostrožny /566 m n.m./ nad rybníkem 1 km jiho - východně od městečka. Dispozice je jednoduchá a tvoří ji obdélný pahorek /45x30 m/ s okružním příkopem a víceméně dochovaným valem, které jsou na severovýchodě narušeny nevelkým opuštěným lomem. Na při - stupové straně je příkop 20 m široký a ještě až 4 m hluboký. Povrch obytného areálu beze stop zdíva je po - měrně plochý s několika nepravidelnými depresiemi a vyvýšeninami, ze kterých nelze usoudit na dispozič - ní členění. Jedině mírně skloněná trojúhelníková plocha na jihu může být pozůstatkem vstupu. Celek, vzhle - dem k jednoduchosti, jasné sídelní funkci a situování, má charakter hrádku.

Výsledky povrchového sběru z března 1984 byly prakticky negativní a k datování je tedy nutno využít historických zpráv. R. 1267 se připomíná Bobrovský újezd, r. 1277 již místo Bobrová a r. 1283 se píše Hraběše z Bobrové¹ z rodu pánu ze Švabenic, jenž okolí zřejmě kolonizoval. V této souvislosti je nutno poukázat na rozsáhlý kolonizační program pána ze Švabenic v Podkrkonoší, v podhůří Jeseníků ap. Počát - kem 14. stol. se díl Bobrové ocitl v majetku žďárského kláštera, neboť r. 1338 se již hovoří o Horní /klášterní/ a Dolní Bobrové, přičemž každá měla samostatnou faru². Na přelomu 14. a 15. stol. se kláš - ter zmocnil i Dolní Bobrové připomínané naposled r. 1393, v urbáři žďárském z r. 1407 se jmenuje již jen Bobrová³. Sídlo, vzniklé ve 2. polovině 13. stol., ztratilo tehdy svůj význam a pokud nezaniklo ihned, stal se tak nepochybně v průběhu husitských válek.

Poznámky:

- 1 CDM III, 397, č. 395; CDM VI, 370, Supl. 7; CDM IV, 283, č. 215.
- 2 CDM VII, 155, č. 217. Farní kostel v Dolní Bobrové stál již ve 13. stol.
- 3 CDM XII, 117, č. 133; L. Hosák - R. Šrámek, Místní jména na Moravě a ve Slezsku I., Praha 1970, 80.

Oberflächenuntersuchung des mittelalterlichen befestigten Sitzes in Bobro - vá /Bez. Žďár nad Sázavou/. Die Relieffreste des Wohnsitzes sind am Rande einer ausdrucklosen Sporenlage ober dem Teich 1 km südöstlich von Bobrová. Die einteilige Disposition im Ausmasse von 45 x 30 m ist von einem Ringgraben und Wall umgeben und ist ohne Spuren eines Gemäuers. Den Hausberg er - baute scheinbar Hraběše aus Bobrová aus dem Geschlecht der Herren von Švabencie, das im Jahre 1283 erwähnt wird. Die Wüstung des Sitzes wird mit der Übertragung der weltlichen Hälfte von Bobrová /Untere/ in den Besitz des Klosters in Žďár um die Wende des 14. und 15. Jahrhunderts verbunden, als er seine Funktion verlor.

Obr. 25.

Hrad Svrčov /k.úz. Hranice, okr. Přerov/. Púdorysná schéma a řez A - A' /převýšen 2 x/. - Grundriss-
 schema und Schnitt A - A' /überhöht 2 x/. Kresba - Zeichnung : M. Plaček.

PŘEHLED VÝZKUMU 1984

Vydává :	Archeologický ústav ČSAV, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor:	akademik Josef Poulík
Redaktoři:	Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchlíková, Dr. J. Unger
Překlady:	Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby:	A. Krechlerová, P. Šindelář, B. Klíma, M. Plaček, J. Svoboda
Na titulním listě:	rekonstrukce vědérka ze slovanského hradiska Břeclav-Pohansko
Tisk:	VH 103 ZO Svazarmu Brno
Evidenční číslo:	ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis:	450 kusů - neprodejné